

MEDIJSKA ASOCIJACIJA JUGOISTOČNE EVROPE – MAJE
ASOCIACIONI I MEDIAVE TË EVROPËS JUGLINDORE - AMEJL
ASOCIJACIJA NA MEDIUMITE NA JUGOISTOCNA EVROPA - AMJE
MEDIA ASSOCIATION OF SOUTH-EAST EUROPE – MASE

Trg Nezavisnosti b.b., 81000 Podgorica, Montenegro
Tel: +38267202076, E-mail: info@masee.org

RADNA GRUPA ZA IZRADU MEDIJSKE STRATEGIJE CRNE GORE 2022. – 2026.

Podgorica, 17. januar 2022. godine

Predlog za dopunu strateških i operativnih ciljeva nakon sprovedenih konsultacija sa predstavnicima medijske zajednice

U cilju obezbjeđivanja što kvalitetnijih predloga koji odražavaju i odgovaraju na stvarne potrebe novinara i novinarki u Crnoj Gori, medija i medijskih udruženja, Medijska asocijacija Jugoistočne Evrope (MAJE) sprovela je anketu u kojoj je učestvovalo 30 predstavnika ukupno 19 medija – šest televizijskih kuća, osam internetskih publikacija, četiri štampana medija, jedne radio stanice, kao i jedan novinar freelancer. Anketa je sprovedena putem online upitnika u periodu od sredine decembra 2021. do sredine januara 2022. godine.

Predstavnici crnogorskih medija su isticali dugogodišnje probleme sa kojima se suočavaju a koji se tiču njihovog ličnog položaja i bezbjednosti, unapređenja zakonske regulative, jačanja samoregulacije i regulisanja stanja na medijskom tržištu. Predstavnici medija su takođe istakli i značaj obrazovanja, pa se jedan broj predloga odnosi i taj segment.

U dijelu koji se tiče njihovog ličnog položaja i bezbjednosti, novinari/ke ističu nezavidan ekonomski položaj u kojem se nalaze, loše uslove rada, potrebu regulisanja radno-pravnog statusa, a kao značajne izdvajaju potrebe: povećanja njihove bezbjednosti i sigurnosti, uvećanja zarada, definisanje beneficiranog radnog staža, kao i rješavanja starih slučajeva ubistva i napada na novinare. Istakli su potrebu dodatnih obuka i edukacija novinara, te bolje poštovanje odredaba zakona koje se tiču intelektualne svojine.

Iako relativno skoro donijeti, novinari su ukazali na potrebu značajnih izmjena seta medijskih zakona, posebno u dijelu koji bi im osigurao da ne moraju da otkrivaju izvore pod bilo kojim uslovima, koji bi bliže uredio funkcionisanje internet portala, unaprijedio oblast slobodnog pristupa informacijama i pitanja napada na novinare. Značajan broj anketiranih ukazao je na potrebu povećanja profesionalizma i unapređenja sistema samoregulacije, te potrebu formiranja jedinstvenog samoregulatornog tijela.

Veliki broj komentara odnosio se i na potrebu dalje depolitizacije i profesionalizacije Javnog servisa RTCG, unapređenje kriterijuma za izbor članova Savjeta te institucije, eliminisanje mogućnosti da Javni servis bude nelojalna konkurencija komercijalnim emiterima, te bolje kontrole finansijskog poslovanja svih javnih emitera.

Stavovi MAJE prema iznijetim predlozima su neutralni, jer je naš zadatak bio da stupimo u kontakt sa većim brojem predstavnika medijske zajednice, prikupimo njihove predloge i formalno ih predložimo Radnoj grupi, kako bismo obezbijedili što kvalitetniji i inkluzivniji dijalog. Iznijeti predlozi, stavovi su autora, koji dolaze iz različitih medija sa različitim uređivačkim politikama, a MAJE je izvršila sistematizaciju predloženih rješenja. Ni jedan predlog nije odstranjen iz teksta, bez obzira na stavove koje MAJE može imati prema određenim rješenjima.

Podsticanje kontinuiranog ulaganja u tehničke resurse, tehnologiju i edukaciju kadrova

1. mjera - Jačati formalni i neformalni sistem obrazovanja novinara i drugih medijskih radnika kroz unapređenje kvaliteta postojećih studijskih programa, obezbjeđivanje praktičnih znanja u raznim medijskim formatima i organizovanje obuka i seminara na različite teme i iz različitih oblasti.

2. mjera - Uvesti medijsku pismenosti kao obaveznu u obrazovni sistem Crne Gore i to na različitim nivoima.

Unapređenje statusa i zaštite novinara

3. mjera – Obezbijediti kontinuirano sprovođenje reformi u cilju unapređenja bezbjednosti i profesionalnog statusa novinara i zaštite slobode izražavanja i sprovođiti njihovu polugodišnju evaluaciju:

- Jačanje integriteta i nezavisnosti – eksterno ali i u samim redakcijama;
- Licenciranje novinara po želji i stvaranje boljih uslova za definisanje njihovog formalno-pravnog položaja na tržištu, uključujući i novinare freelancere;
- Dodatno jačati administrativni i krivično-pravni okvir za zaštitu novinara, po uzoru na onaj kojim se štite službena lica;
- Izmjenom postojećeg pravnog okvira, koji bi bio praćen širokim konsultacijama, propisati da se novinarima obezbijedi beneficirani radni staž u skladu sa objektivnim okolnostima i radnim zadacima koje pokrivaju.

4. mjera - Unapređenje ekonomsko-socijalnog statusa urednika, novinara i drugih medijskih radnika:

- Definisati kolektivne ugovore u medijima;
- Normirati koeficijente za zaposlene u medijima;
- Osnovati jedinstvenu, krovnu organizaciju za sve zaposlene u medijima, koja bi se zalagala za prava zaposlenih u medijima, povećanje zarada i poboljšanje uslova rada;
- Izjednačiti prava fotoreportera i snimatelja sa novinarima kroz medijske zakone, zakon o radu, opšti i granski kolektivni ugovor sa posebnim osvrtom na povećanje koeficijenata i zarada za sve kategorije zaposlenih.

5. mjera - Olakšati izvještavanje o radu pravosudnih institucija, odnosno praćenje suđenja tako što će se omogućiti novinarima da koriste računare, telefone, diktafone i drugu potrebnu opremu.

6. mjera – Izmijeniti Zakona o srodnim i autorskim pravima (čl. 100 i 101), dodatno ga definisati i propisati bolji i efikasniji sistem monitoringa.

Osigurana upravljačka i urednička nezavisnost javnih emitera i viši stepen odgovornosti u radu

7. mjera – Obezbijediti sveobuhvatne reforme u Javnom servisu RTCG:

- u potpunosti depolitizovati javni servis – Savjet, upravljačke i uređivačke strukture;
- Zakonom promijeniti i unaprijediti načina izbora Savjeta RTCG kako bi se obezbijedila njegova puna profesionalizacija i depolitizacija, ali i odabir najkvalifikovanijih kadrova;
- Izvršiti racionalizaciju i punu optimizaciju zaposlenih, posebno medijskih radnika koji su zbog različitih političkih razloga godinama neraspoređeni, ne proizvode bilo kakav program, ali uredno primaju zarade;

- regulisati oglašavanje na Javnom servisu s obzirom da se finansira iz budžeta Crne Gore a uporedo sa tim imaju pravo prodaje marketinškog prostora, čime postaju direktna neoljalna konkurencija komercijalnim medijima različitih formata.

Unapređenje slobode izražavanja i profesionalizma u medijima

8. mjera – Sprovesti sveobuhvatne izmjene Zakona o medijima i unaprijediti tekst, posebno u dijelu:

- vraćanja prethodne odredbe da su novinarski izvori zaštićeni bez izuzetka;
- jasnog preciziranja definicije novinara;
- kontrolisanje rada portala i zabranu rada neregistrovanih ili neevidentiranih internetskih publikacija;
- omogućiti duže rokove za uklanjanje komentara (član 26) te proširiti slučajeve kada mediji ne odgovaraju za štetu (član 32);
- korigovati član 30 kako se otkrivanje izvora informacija u propisanim situacijama ne bi dešavalo po zahtjevu državnih tužilaca;
- propisati jasnija pravila za utvrđivanje odgovornosti za lažne vijesti i uvođenje konsekvenci za novinare i/ili redakcije zbog kleveta;
- obavezati državne institucije da, bez selektivnosti, medijima odgovaraju na pitanja od javnog značaja i propisati urgentan rok za postupanje, koji je kraći u odnosu na Zakon o slobodnom pristupu informacijama, te sankcije za nadležne organe, odgovorna lica i odgovorne službenike u slučaju nepostupanja;
- Jasnije preciziranje obaveze medija u dijelu vlasničke strukture i definisanje mehanizama kojima će se ograničiti vlasnički udio i dodatna medijska koncentracija stranih kompanija, kako bi se dodatno uredila medijska scena u Crnoj Gori i izbjegao monopol;
- Povećati transparentnost vlasništva i rada medija;
- Definisane konkretnih mjera za smanjenje polarizovanosti u medijskom sektoru.

9. mjera – Unaprijediti Zakon o slobodnom pristupu informacijama i to na način kojim bi se:

- regulisalo da Upravni sud i Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, mogu u prvom postupku, po tužbi ili žalbi, naložiti organu da hitno dozvoli pristup informacijama. Alternativno, propisati uvođenje nezavisnog povjerenika za informacije sa nadležnostima kao u nekim zemljama regiona;
- obezbijedio nesmetan pristup informacijama.

10. mjera - Izmijeniti Zakon o krivičnom postupku (ZKP) a potom i Pravilnik o anonimiziranju i propisati ukidanje anonimiziranja sudskih presuda prije objavljivanja na portalima pravosuđa, osim u slučajevima kada je javnost suđenja ograničena.

Unaprijeđena samoregulacija u radu medija

11. mjera - Formirati savjet za primjenu Kodeksa novinara/novinarki Crne Gore.

12. mjera - Formiranje funkcionalnog samoregulatornog tijela u kojem bi učestvovali predstavnici svih medija, a koji bi bio zasnovan na profesionalnim standardima i reflektovao uticaj medija na tržištu i povjerenje koje imaju kod građana.

13. mjera – Dodatno unapređenje, preciziranje i usaglašavanje Kodeksa novinara/novinarki Crne Gore i propisivanje jasne obaveze da se odnosi na sve medije u Crnoj Gori.

14. mjera - Pokrenuti inicijativu za osnivanje nezavisnog novinarskog ombudsmana kojem bi se nezadovoljni građani mogli obratiti ukoliko smatraju da su im mediji ugrozili neko od prava.

15. mjera - Usvajanje dodatnog seta etičkih standarda kojima bi se marginalizovali neprofesionalni mediji (tabloidi).

Ispravljanje devijacija na medijskom tržištu

16. mjera - Uvođenje naknade za ugostiteljske objekte koji svojim gostima obezbjeđuju besplatno čitanje štampe te uspostaviti sistem prikupljanja i raspodjele sredstava izdavačima, na transparentan i efikasan način.

17. mjera - Obezbijediti eksternu, sveobuhvatnu i kontinuiranu kontrolu trošenja sredstava od strane javnih emitera na državnom i lokalnom nivou.

18. mjera - Urediti oglašavanja državnih institucija i lokalnih samouprava u medijima i voditi računa o ravnomjernoj raspodjeli sredstava.

19. mjera - Donijeti propise kojima se Google, Facebook i ostali kanali komunikacije obavezuju da medijima, čiji se sadržaji prenosi putem njihovih platformi, plaćaju te usluge kao što je to slučaj u nekim zapadnim zemljama.

Jačanje podrške komercijalnim i neprofitnim medijima

20. mjera - Fondom za podsticanje raznovrsnosti i pluralizma medija obuhvatiti lokalne komercijalne emitere koji imaju informativnu, edukativnu emisiju, reportaže i sl. jer postojeći zakon prepoznaje samo interes medija sa nacionalnom pokrivenošću radio i TV signalom.

21. mjera - Povećati procenat budžetskih sredstava za pomoć medijima na osnovu kriterijuma prema kojim bi, prilikom bodovanja, prednost imali mediji koji imaju zaposlene na neodređeno vrijeme i to:

- makar jednog fotoreportera i pet novinara;
- da u mediju nisu otpušteni zaposleni najmanje šest mjeseci prije konkurisanja;
- da se prilikom prijave na konkurs poslodavac obaveže da neće otpuštati zaposlene najmanje šest mjeseci nakon konkursa;
- da odgovorno lice u pravnom licu potpiše izjavu kojom garantuje da nema zaposlenih po ugovoru o djelu kojima za posao koji obavljaju pripada ugovor o radu i unaprijed se obaveže da će vratiti sva sredstva ukoliko se utvrdi suprotno.